

LBRIS

We know
books

RÉMI KAUFFER

SPIOANE LA NIVEL ÎNALT

**Istoria neștiută
a spionajului feminin**

★ ★

Traducere de
RODICA-LUCREȚIA CHIRIACESCU

EDITURA ORIZONTURI

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
KAUFFER, RÉMI

Spioane la nivel înalt : istoria neștiută a spionajului feminin /
Rémi Kauffer ; trad. de Rodica-Lucreția Chiriacescu. - București :
Orizonturi, 2023

2 vol.

ISBN 978-973-736-546-0

Vol. 2. - 2023. - ISBN 978-973-736-548-4

I. Chiriacescu, Rodica-Lucreția (trad.)

327.84

Redactare: **MARIUS-RĂZVAN VENTURA**

Corectură: **ANCA HALDAN**

Copertă: **TATIANA DANIELA POPESCU**

LES FEMMES DE L'OMBRE

Copyright © as stated in the original French language edition
Toate drepturile acestei ediții aparțin **Editurii ORIZONTURI**

Editura ORIZONTURI – București

Bdul Libertății nr. 4, bl. 117, et. 7, ap. 20

telefon: 021.3177679, 0744531333

e-mail: orizonturi@editura-orizonturi.ro

www.editura-orizonturi.ro

Tipar: ARTPRINT

E-mail: office@artprint.ro

Găteți, sex, spionaj și trădare

Iată ce a dezvăluit în urma unei îndelungate anchete Hal Vaughan, fost ziarist și diplomat american la Paris: amantul lui Coco Chanel începând din 1941, baronul Hans Günther von Dincklage, alias „Spatz”, lucra pentru Abwehr. Și Coco de asemenea.

Fost ofițer de ulani, apoi al unor corpuri franceze angajate pe frontul baltic, Dincklage, din mamă engleză, vorbea curent și franceza. Două motive pentru ca serviciul secret militar al Republicii de la Weimar să-l recruteze în 1919 cu numărul de înmatriculare F-8680. În această calitate, ofițerul începe să facă spionaj naval la sfârșitul anilor '20 la Sanary, în apropiere de Toulon. În octombrie 1933, la nouă luni după venirea la putere a lui Hitler, acest bărbat frumos, foarte distins, foarte elegant și seducător, este numit atașat special la ambasada Germaniei de pe strada Lille, la Paris. Soția sa, Maxilienne, zisă „Catsy”, lucrează și ea în Abwehr. Cât despre servitoarea lor, Lucie Braun, aceasta este membră a secției NSDAP pentru Franța, inițiată chiar de baron. Un fel de grup restrâns care, bineînțeles, pune în alertă contraspionajul francez:

„Soția lui Dincklage, Maximilienne, este fiica unui fost colonel de cavalerie german, von Schoenobeck, și a lui Mélanie Hertz [...]. Dincklage călătorește mereu, soția lui locuiește la Sanary, în vila La Petite Casa [...]. La Paris, cuplul primește la orice oră din zi și din noapte vizita lui Charles Coton și a lui Pierre Gaillard [doi francezi pe care cuplul îi curtează, dintre care unul este ofițer de marină]”.

Știind că factorii politici francezi nu sunt deloc ispițiți să acționeze împotriva unor spioni dușmani, mai ales atunci

când acești agenți beneficiază de statutul de diplomat, oamenii serviciului de informații dezvăluie totul în mass-media. Pe 27 noiembrie 1934, agenția Inter Press publică un dosar bine informat – și pe bună dreptate – despre rețeaua Dincklage. O altă agentă este menționată aici: Christa von Bodenhausen, amantă, ca odinioară „Catsy” Dincklage, a unui ofițer francez.

Faptul revine în atenție pe 4 septembrie 1935, când săptămânalul parizian *Vendémiaire* furnizează, sub titlul „Gestapo über alles” [Gestapoul peste tot], noi precizări, luate direct dintr-un raport al „2bis” din octombrie 1934.

„Spatz” von Dincklage părăsește atunci ambasada, retrăgându-se spre sudul Franței, în Antibes. De acolo, el va teleghida operațiunile împotriva instalațiilor navale de la Toulon, dar și de la Bizerte.

Și, totuși, nu el este cel care l-a recrutat pe Marc Aubert. Acest subofițer de pe contratorpilorul *Vauquelin*, din escadra Mediteranei, avea nevoie de bani pentru a-și întreține amanta, o fostă prostituată întâlnită într-un bordel din Brest. Așa că, din proprie inițiativă, el s-a prezentat la ambasada Germaniei cu propunerea de a se vinde! Împreună cu tovarăsa lui, îl vedem la Anvers în octombrie 1937, unde primește prima remunerație pentru trădare: 5000 franci, ceea ce ar însemna 10.000 de euro în zilele noastre. Aubert va trimite informațiile culese lui Friedrich Unterberg-Gibhart, curând șeful lui Hermann Brandl și al lui Waltraute Jacobson în Abwehr. În timpul perioadei petrecute pe nava-scoală *Jeanne d'Arc*, scrisorile sale vor fi transmise la o „cutie poștală” din Dublin, supravegheată de MI5 britanic. Acesta informează „2bis”. Arestat în cel mai mare secret în septembrie 1938, judecat cu ușile închise de Tribunalul maritim din Toulon, Aubert va fi împușcat pe 6 martie 1939. Complicea și tovarăsa lui nu va primi decât trei ani de închisoare.

Coco Chanel în serviciul Abwehrului

Dincklage tocmai descoperise o complice și o parteneră franceză cu un an mai devreme. Când un baron întâlnește o baroană: aceasta se numește Hélène Dessoffly. Născută la Paris în decembrie 1900, această aristocrată-spion călătorește împreună cu el între Toulon, Paris, Tunis. Chiar ea ar fi transportat posturi de radio care-i erau lui necesare. Ceea ce nu-l împiedică pe „Spatz” să rămână în termeni buni cu „Catsy”, ea fiind amanta lui Pierre Gaillard, inginer și fiul directorului unei societăți care produce plase de oțel pentru lupta antisubmarină. Astfel, căutarea plăcerii sexuale se împletește cu aceea a informațiilor secrete. Printr-o bună „înțelegere”, dacă îndrăznim să spunem așa, cu excepția faptului că este vorba în speță de o „înțelegere” cu viitorul inamic.

Coco Chanel intră și ea în joc. Creatoarea de modă îl întâlnise deja pe Dincklage înainte de război la Paris și-l regăsește cu atât mai multă plăcere cu cât ea are 57 de ani, iar el va fi ultima sa iubire. Nimic degradant în sine dacă ne referim la Arletty, foarte îndrăgostită și ea de un ofițer german și care se va apăra cu această butadă în momentul Epurării: „Inima mea este franceză, dar curul meu, internațional”.

Numai că actrița din *Visiteurs du soir* [Vizitatori de seară] nu a trădat pe nimeni. Cel mult, i s-ar putea reproșa o oarecare lipsă de discernământ: războiul reprezintă o cumplită constrângere pentru toată lumea și, din acest motiv, iubirea dintre cetățenii țărilor beligerante nu beneficiază de aceeași libertate ca iubirea dintre cetățenii din țări străine pe timp de pace. Până la urmă, Arletty a fost reabilitată, grație celebrității ei fiind evitată această pată de neșters de pe frumoasele zile ale Eliberării noastre: josnicul carnaval machist

al femeilor tunse de membri ai Rezistenței, cel mai adesea proaspăt intrați în mișcare.

Acțiunile lui Coco Chanel se dovedesc mult mai compromițătoare. La începutul anului 1941, Louis de Vaufreland, alias „Piscatory”, personaj ciudat pe scena pariziană, clasat de Abwehr drept *V-Mann* (agent de încredere fără salariu, plătit cu titlu de gratificație), o prezintă lui Hermann Nieburg, alias „Neubauer”, un locotenent al Abwehr căruia Hal Vaughan îi atribuie un grad mult superior, acela de locotenent-colonel, și care va conduce totuși secția III-F din Paris, la sfârșitul lui 1943.

Domnișoara Chanel are o cerință pentru ocupant: ar putea fi eliberat nepotul ei, André Palasse, prizonier de război în Germania? Desigur, cu condiția să se arate cooperantă, întrucât ea are cunoștințe dincolo de Canalul Mânecii! Învoială încheiată: este înregistrată cu numele de cod „Westminster”, dat fiind că l-a frecventat mult timp pe ducele de Westminster, Hugh Grosvenor.

La începutul lui august 1941, Vaufreland și Coco pleacă la Madrid cu misiunea de a stabili un contact cu comunitatea britanică din capitala spaniolă. Întorcându-se în Franța, toamna, împreună cu creatoarea de modă, Vaufreland face demersuri pentru a convinge ocupantul că proprietatea parfumului Chanel 5, vândută în 1924 familiei Wertheimer, evrei emigrați în Statele Unite, îi revine de drept în virtutea „arianizării”. Colaborare cu dușmanul pentru un titlu comercial de proprietate: Chanel se dorește exponenta elegantelor pariziene, dar este greu în această situație să fie considerată reprezentanta eleganței morale! Este oare necesar să amintim că în același moment mii de femei din întreaga Europă luptă împotriva hitlerismului?

În drum spre Madrid

În 1943, „Spatz” întocmește împreună cu serviciul secret SS planul unui eventual contact cu englezii. Ideea este de a o utiliza pe Chanel pentru a stabili o legătură cu Winston Churchill, care o apreciază pe creatoarea de modă din perioada interbelică. Cuplul trebuie să acționeze urgent, deoarece Abwehrul, dat fiind că Dincklage este prea cheltuitor cu banii Serviciului, are în vedere să-l mute în Turcia. O ipoteză care o înnebunește cel mai mult pe Coco.

Churchill poate fi abordat prin intermediul ambasadorului său din Spania, Sir Samuel Hoare, le explică Dincklage superiorilor săi berlinezi. La sfârșitul lui 1943, creatoarea de modă și amantul ei pleacă deci la Berlin pentru a-l întâlni aici pe *SS-Brigadeführer* Walter Schellenberg. Șef de un an al SD-Ausland, departamentul de spionaj în străinătate al serviciului secret SS, acest jurist de formație știe că Hitler nu se opune unei prudente deschideri spre Anglia. Esențial este ca aceste negocieri oculte, dacă pot fi realizate, să rămână secrete.

Luarea contactului cu Marea Britanie, pretinde cuplul, impune eliberarea prealabilă a Verei Bate Lombardi, întemnițată de germani într-o închisoare din Roma pentru femei. Această prietenă lesbiană a lui Coco este înrudită cu familia regală engleză. Întrucât Lombardi este suspectată doar de a se fi afiliat la MI6, Schellenberg se execută pe 22 noiembrie. Problema este că italianca, jucând corect cu Aliații, îi avertizează pe britanici de îndată ce este pusă în libertate. Brusc, tot planul este abandonat.

După eșecul atentatului din 20 iulie 1944 împotriva lui Hitler, Dincklage, suspect ca toți veteranii de la Abwehr al cărui șef, amiralul Canaris, va muri anul următor spânzurat de corzi de pian, fuge în mare grabă din Franța pentru a se

refugia la niște prieteni în Germania și apoi în Austria. Închisă după Eliberare pentru a se fi înțeles – o, cât de mult! – cu dușmanul, Coco Chanel va fi disculpată, grație numeroaselor ei relații dinainte de război, începând chiar cu Churchill. În casa ei aflată în apropiere de Lausanne, această așa-zis mare doamnă îl va regăsi pe „Spatz”. Conform văduvei lui Schellenberg, creatoarea de modă ar fi achitat cheltuielile necesare îngrijirii medicale în Elveția a soțului ei, generalul SS, eliberat de Aliți după numai cinci ani de închisoare din motive de sănătate. Ce bună samariteană este Coco, preocupată înainte de orice să țină la distanță un martor potențial periculos pentru ea – și anume pe fostul șef al SD-Ausland, care, simțind apropierea morții, ajunge să se răzbune, turnând totul fără nicio limită! După întoarcerea lui în Franța, tot Coco este aceea care va depune multă energie pentru a șterge urmele relațiilor dubioase ale unei distinse creatoare de modă cu serviciile secrete hitleriste.

Servicii care, în primăvara lui 1943, aproape au decapitat Rezistența franceză datorită trădării unei altei femei, chiar mai gravă decât a ei...

Lydie Bastien, hăitașă de bărbați

La trei sferturi de secol de atunci, se știe cum Jean Moulin și alți șefi ai Rezistenței au fost arestați de Klaus Barbie pe 21 iunie 1943 la Caluire, de la periferia orașului Lyon. Se cunoaște sigur ce s-a întâmplat, dar din ce motiv? Este imposibil să se stabilească astăzi în mod riguros care au fost deficiențele, stângăciile, imprudențele, indiscrețiile, concurențele dintre facțiuni, conflictele personale în contextul nemilos al vieții clandestine, manipulările și, în cele din urmă, trădările aflate la originea acestei catastrofe.

Cu toate că, după război, în cursul a două procese pârtoare (o falsă mărturie de exemplu), René Hardy, unul dintre membrii mișcării „Combat” (Lupta), cea mai importantă din zona sud, este declarat nevinovat, el se numără în mod sigur printre responsabilii dramei. Pe de altă parte, istoricul nu ar putea s-o disculpe pe amanta acestuia, Lydie Bastien. Fără să se ajungă la o vânătoare de vrăjitoare, foarte practică după Eliberare într-o Franță avidă să exorcizeze înfrângerea din 1940, Vichy și colaboraționismul, această femeie merită toată atenția.

Lydie Bastien s-a născut la Paris în august 1922. Cu toate că era îndrăgostit de altă femeie, Raoul Bastien, tatăl ei, s-a căsătorit cu mama sa, Jeanne, pentru că aceasta rămăsese gravidă cu el. Director administrativ al unei întreprinderi americane la Paris, el poate asigura o viață înstărită familiei sale. Dar Lydie, mai mult sau mai puțin îndrăgostită de tată, își detestă mama. Ambianța familială devenind insuportabilă, se decide ca adolescenta să fie trimisă într-un pension la Școala Notre-Dame-de-la-Couture din Mans.

În acest cadru strict, unde domnește o disciplină rigidă de modă veche, Lydie se sufocă. Ea se răzbună urând religia și călugărițele, „ațâțând” băieții, surclasându-i pe toți din punct de vedere școlar prin notele excelente. Așadar, să reținem: cea care, vioaie și inteligentă, va fi supranumită, cu o oarecare exagerare maladivă, „diabolica din Caluire” este o manipuloare înăscută. De o frumusețe tulburătoare – păr negru, buze cărnoase, ochi imenși, siluetă zveltă –, Lydie se va folosi de ea toată viața pentru a-și aservi bărbații.

În primăvara anului 1941, Raoul Bastien renunțând s-o mai controleze, Lydie este liberă să acționeze după bunul plac. Ea vine la Paris și, nu știm în ce condiții, face cunoștință cu prințul Henri Jehan de Castellane, membru eminent al unui partid colaboraționist. Această Mișcare socială

revoluționară (MSR) a fost creată în septembrie 1940 de foști membri, cum e Castellane, ai organizației de extremă dreaptă numită Cagula, distrusă în timpul Frontului popular de ministrul de interne

Marx Dormoy, care, după cum am văzut mai sus, va fi asasinat în 1941 de Annie Mouraille și complicitii ei.

În cadrul MSR, Castellane se ocupă de problemele serviciului de informații. După cum va stabili, de altfel, regretatul Pierre Péan, el lucrează în legătură directă cu Raymond Richard¹. Membru, în ajunul războiului, al mișcării naționaliste a lui Georges Loustaunau-Lacau și a Mariei-Madeleine Fourcade, Richard, activist, născut în octombrie 1903, în nord, a ales calea contrară celei urmate de aceste două mari figuri ale Rezistenței. Mai întâi ca membru, sub pseudonimul „Rocher”, al Serviciului de poliție anticomunist, SPAC, înlocuit, în iunie 1942, de Serviciul de represiune a mișcărilor antinaționale, acest agent al Abwehr III-F din Paris, cu matricula „E. 7122”, a fost îndepărtat pentru indisciplină din organismele para-oficiale de la Vichy în primăvara lui 1943.

Trădătorul are resurse. El creează imediat o nouă poliție auxiliară în serviciul germanilor, l'Équipe Médéric, al cărei locotenent, Nieburg, alias „Neubauer”, pe care l-am văzut activ în recrutarea lui Coco Chanel, le va dezvălui după război anchetatorilor francezi de la Direcția Supravegherii Teritoriului² că el a condus mai ales lupta împotriva PCF aflat în clandestinitate. Trebuie să se țină cont și de raporturile de forță dintre SS și Wehrmacht, căci foarte repede l'Équipe Médéric va trece de la secția Abwehr la aceea a SD.

¹ Pierre Péan. *La Diabolique de Caluire* [Diabolica din Caluire], Paris, Fayard, 1999.

² Serviciul intern de informații al Franței în perioada 1944-2008, având și atribuții de anchetă (n. trad.).

Etichetată Abwehr

În perioada în care lucra la SPAC, Richard a abordat-o pe Lydie Bastien. La sfârșitul lui 1942, tână etichetată încă de Abwehr debarcă la Lyon. Întâmplător sau datorită unei manevre de abordare pregătite cu grijă, pe 23 ianuarie 1943 ea face cunoștință, într-o braserie din Lyon, cu René Hardy, responsabilul „NAP-Fer”, secția feroviară a serviciului de Infiltrare al administrațiilor publice, una dintre ramurile cele mai eficiente ale Rezistenței. Lovitură de trăsnet: acest fost atașat operațional la SNCF, cu unsprezece ani mai în vârstă, face o pasiune pentru o semi-adolescentă cu un farmec sexual debordant, și, în plus, cum s-a mai spus, de o inteligență manipuloare extraordinară.

Este poate o posibilitate de a băga zăcanie între clandestini, deoarece „Combat”, organizația din care provine Hardy, luptă continuu cu Jean Moulin pentru controlul asupra Mișcărilor unite ale Rezistenței. Chiar dacă este întristător, trebuie spus: contextul foarte aspru al vieții clandestine în care cea mai mică incorectitudine ia proporții incredibile, iar bănuiala apare cu cea mai mică ocazie, concurența acerbă dintre două tendințe rivale, pro sau anti Moulin, se poate transforma în ură. Ce speranțe mai pot fi nutrite, în condițiile în care nu este niciodată timp pentru vreo explicație sinceră, în care într-un sfert de oră pot surveni arestarea și tortura?

Aflată acum sub controlul SD, cu pseudonimul „Béatrice”, Lydie Bastien profită de pasiunea nutrită de Hardy pentru a-l îndrepta spre rețelele naziste. Un mod de a-și mulțumi stăpânii cu zvastică, satisfacându-și în același timp dorința sadică de a-i umili pe bărbații care se prosternază la picioarele ei. Membrii mișcării „Combat” sunt profund neliștiți din cauza acțiunilor Lydiei, pe care le vor considera, într-un mod avantajos, după război, drept cauza unică a

declinului șefului „NAP-fer”. Dar ce este de făcut dacă Hardy, alias „Didot”, nu suportă să fie departe de ea?

În fond, Lydie, cu ținutele ei vestimentare extravagante, nu este deloc potrivită pentru clandestinitate. Descrierea pe care i-o va face *a posteriori* Henri Frenay, șeful rețelei „Combat”, ne permite s-o evaluăm: „Această femeie este tulburătoare. E prea frumoasă. Înaltă, zveltă, bine făcută, cu mers nonșalant și studiat cu grijă. Îmbrăcată elegant, puțin strident. Cu ochii ei imenși plini de langoare, ea fixează bărbații cu o insistență ușor provocatoare. Un tip de femeie la care un regizor visează pentru a o face eroina unui film de spionaj”.

Două femei la baza enigmei de la Caluire

Este vorba într-adevăr de spionaj. De spionaj în favoarea Germaniei nuanțat de sexualitatea acestui trup, a acestui mers care atrage ca un magnet privirile bărbaților. Inclusiv pe aceea a frumosului inaccesibil Harry Stengritt. Aflat la comanda Amt VI de la *Kommando der Sipo-SD* din Lyon, acest adjutant SS lucrează în strânsă legătură cu superiorul lui ierarhic de la KdS, locotenentul Klaus Barbie.

Amanta lui Stengritt, dar în același timp și a lui René Hardy, Bastien continuă un joc dublu, care o face să jubileze în forul ei interior, sigură că trage toate sforile. Dar, în curând, o altă femeie intră în colimatorul Sipo-SD. Cu siguranță mult mai onorabilă pentru că este agenta de informații a rețelei „Gilbert”, care, condusă din Elveția de colonelul Georges Groussard, membru al Rezistenței, lucrează în strânsă legătură cu MI6.

Arestată pe 15 aprilie 1943 în Savoia în cursul unei manevre de infiltrare întreprinse de doi agenți de la Abwehr – alsacianul Robert Moog și fostul membru al Rezistenței

Jean Multon, alias „Lunel” –, Edmée Deletraz, 36 de ani, se vede forțată la un joc dublu. Însărcinată, foarte probabil, cu André Devigny, unul dintre adjuncții lui Groussard, tânăra este din acest motiv mai maleabilă. Cine ar fi acuzat-o știind că se află în mâinile SS?

Dirijată de Moong, căruia îi devenise amantă fără îndoială mai mult de frică decât din iubire, nenorocita nu reușește să scape din capcana nazistă. Pe 27 mai 1943, la numai treisprezece zile după crearea, la Paris, a Consiliului Național al Rezistenței sub egida lui Moulin, tandemul Moog-Multon se va servi de ea ca s-o captureze pe Bertie Albrecht la Cluny. Conducătoare a mișcării „Combat”, această femeie care tocmai împlinise cincizeci de ani era cofondatoarea sa, în 1941, alături de vechiul ei prieten de suflet, mai mic cu zece ani, Henry Frenay.

Lydie Bastien nu a avut niciun rol în această cădere. Nu aceeași este situația în ceea ce privește raidul de la Caluire. I-a anunțat ea pe naziști despre venirea la Paris a lui Hardy, care trebuia să se întâlnească aici cu generalul Charles Delestraint, șeful Armatei secrete? Hardy, căruia, în noaptea de 7 spre 8 iunie 1943, îi organizase personal călătoria într-un vagon de dormit până în capitală. Singura certitudine: pe cheiul din gara Lyon-Perrache, „Didot” îl previne în șoaptă pe un membru al Rezistenței pe care-l cunoaște din vedere, Lucien Rachline: „Spune-i lui Bénouville [superiorul său în cadrul organizației „Combat”, vechi membru al Cagulei, anticomunist ca și el] că, dacă mi se întâmplă ceva, este din vina lui *Lunel*”.

Amăgit de Lydie, șeful de la „NAP-Fer” caută oare să salveze aparențele în ochii tovarășilor pe care i-a trădat deja? Sau, dimpotrivă, spiritul său de membru al Rezistenței rămâne intact chiar în acest moment? Fapt este că după puțin timp este arestat, apoi trece de cealaltă parte la insistențele lui